

Живојин ПАВЛОВИЋ
(добитник НИН-ове награде за '85)

ФЛОГИСТОН

ПРЕКРШАЈ

Деца и играју фудбал. Међ њима је и дечак без ноге. Скаче као врабац, дохвата лопту штаком, спретно је набацује, ослања се о штаку и једином ногом шутира, стреловито и прецизно.

Игра боље од свих.

Један играч из супротног тима буни се:

*„Стева да изађе из тима. Игра *руком!*“*

*

НАДИМАК

Као дечак, крао је голубове, свлачио чакшире и у ногавицама украдене птице проносио кроз варош, ходајући у гаћама.

Због рубља су га, а не због голубова, прозвали Заре „Гаћан“.

*

Филмове, литературу, телевизијске и радиофонске записе накрцати звучним сензацијама: од кад је пронађен барут, зачета је експлозивна ера човечанства; данас, она је у кулминацији — нема ни делића нашег живљења а да нам ухо није изложено терору. Савремена музика грми као млазни мотори ратног ваздухопловства.

*Оптерећујући уметност звуком — ми остављамо дубљи траг о себи будућем свету у коме ће — сигуран сам — чак и узрочници насилног умирања дејствовати *тихо*.*

Тај свет биће згрожен.

Неће нас разумети.

(У истом смислу у коме ми не схватамо лечење крвног притиска пијавицама у XIX веку.)

*

РОДИТЕЉИ

Претпостављам да живот без оба родитеља образује трајну зачуђеност, опрез, мржњу: човек је ускраћен за једно од битних осећања — за осећање сигурности. И та дубока, биолошка мржња према читавом човечанству, *према нејравичности живљења*, покретач је силовитих енергија: дете без оба родитеља — „сироче“ — научиће, *одмах*, да се канца о живот који доживљава као *трајној нејпријатељ*.

Душа му има девет кругова.

Али живот без једног родитеља ствара осећање инвалидности, и тај тегобан осећај уме да у кршком бићу изазове дубоку смутњу — како је се отарасити?

Како сопствену, патњом затровану душу изнети на озарене висоравни, на чијим се перивојима једино може срести Бог Мудрости и Склада?

*

ЉУБАВ

Са својом је децом поступао сурово: ругао им се, звао их: „Креле“, „Носоњ“, „Прдоњ“!; подсмевао им се; смишљао разне пакости. Кад би јели, пред носем би им узимао најбољу парчад и мљакцао у власт;

сипао би у свој тањир толико да су остајали гладни;

кад би секао лубеницу — себи би узимао највећу и најбољу кришку.

На поклон би им с путовања доносио већ раније купљене играчке које би, кришом, односио на пут;

или ствари од којих је он, после, имао користи.

Кад се деца посвађају, тукао би их, без правде: ко му први подлети под руку.

Говорио је: **Нек се навикавају на живот. Покојница их је размазила.**

Ипак, деца су га волела, јер је он, све то, чинио с весељем и уз шалу, забављајући их.

За њих, неправде, које су од оца доживљавали из дана у дан, биле су — игра.

*

MALRO SENT EGZIPERI

Покушај витештва с позиција градске цивилизације (цивилизације обиља).

То јест, покушај с позиција људске свести (индивидуалистичког морала).

ЗВУК

Аскетичност звучног израза ловачко-ратарских цивилизација. Звучни барок градске неуротичности.

*

Сексуална револуција, њен „успон“ и пад. Питање женског оргазма. Питање суштине секса, као **задовољства**, са становишта маште. (Љуба Поповић)

*

МОРАЛНЕ НОРМЕ

Морални кодекси у основи су увек исти: не тичу се специфичности цивилизација, већ **колективног живљења** као таквог. Али са сложенешћу живљења у условима урбаних цивилизација јавља се и сложеност примене и придржавања моралних норми.

*

ИДЕОЛОШКИ РАТОВИ

Кринка да се припадници цивилизација нужности домогну напречац материјалних тековина цивилизација задовољстава. (Некад у име Бога. Данас у име Човека).

*

ЖЕНА

Шта хоће? Зна ли?

Зашто у елементарним цивилизацијама (цивилизацијама ловаца, ратара), па и у суб-цивилизацијама (цивилизацијама града, тј. обиља), није била у стању да заснује (она) породицу.

Питање матријархата?

Менструација?

Клиторис?

*

РАТ

У цивилизација, у којима је наталитет упадљиво већи од морталитета, рат је биолошки неизбежан. Класна, расна, национална питања само су поводи. (Изговори.)

У цивилизацији изобиља (цивилизација града, тј задовољстава), биолошко растеређивање све је мање потребно. С једне стране сама ци-

вилизација, изморена производњом и робовањем задовољствима, све се слабије плоди и све је безвољнија; с друге стране, спољашње осипање (удеси и несреће) и унутрашње осипање (болести и самоубиства) постижу готово исте резултате као и борба различитих људских групација.

*

НЕ ЗНАМ ЗАШТО, али се (уз добро одмерену реч), стегнута, шкрто казана реч увек више цени од вербалног обиља.

*

УМЕТНОСТ СНАГЕ
УМЕТНОСТ ЗАДОВОЉСТВА
(Периклово доба — почетак декаденције града.)

*

Пићање пројављања цивилизације Инка:

Узроци не морају да су увек у бујању телесних задовољстава.

Узроци могу да буду и у карциному духовних задовољстава.
(ИРАЦИОНАЛНИХ!)

Музика — одговор.

*

Ирационалистичка философска мисао, од безбројних материјалиста карактерисана као „грађанска“, у бити сокове црпе из сфера „примитивних“ цивилизација.

Рационалистичка мисао у ствари је чедо градских цивилизација: њену „утилитаричност“ повезују са биолошким покретима маса (сељачких!) не би ли је „оживели“ спојем са ирационалним заносом „примитивних“. Ради се о мимикрији.

*

Уметнички чин — вапај за повратком у хармонију ирационалног. Али дело — плод тог крика — неће имати чедност коју поседује дело „примитиваца“ („наиваца“). Јер је проистекло из духовних патњи. Дело примитиваца је, пак, одраз хармоничности њиховог трајања са трајањем Природе. Отуд несреће у њиховом креативном исказу не делују као трагедије, већ као удеси. Та дела нису плод индивидуалистичке, већ колективистичке егзистенције.

А дело појединца (свесног бића) — припадника урбане цивилизације, дављеничка рука испружена ка Природи као спасу, носи на себи траг свег ужаса егзистенције **свесног бића**: зачуђеност од рођења и страх од смрти.

Зачуђеност од рођења

Страх од смрти

(Основне одреднице — исходишта и увир — индивидуалистичког стваралаштва. Од набоја свега што се налази између њих, од животне силе, зависи хоће ли креативни плод припасти **УМЕТНОСТИ СНАГЕ** (витално афирмативној грани упркос привидној **деструктивности**), или **УМЕТНОСТИ ЗАДОВОЉСТВА** (витално деструктивној грани упркос привидној **афирмативности** живота).

*

УМЕТНИК:

Произашао из занатлије.

ЗАНАТЛИЈА:

Из потреба припадника ловачке и земљоделске цивилизације.
Развио се у граду!

*

УМЕТНОСТ ЗВУКА

Најкасније родила занатлију (специјалисту) и уметника.
Јер је најирационалнија.

*

ТЕРОР ЗВУКОМ

Савремена музичка агресија.
Нови продори.
Пинк Флојд (најдубљи, мада неуједначени);
Мајк Одфилд (класицист);
Мандаринин сан (најхармоничнија космичка патетика).

*

АРХИТЕКТУРА, лакмус цивилизације.

*

ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ НУЖНОСТИ = ЖЕНСКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ (цивилизације **узгајања живота** — не „напретка“, „прогреса“, „раста“!).
Цивилизације патње и бола.
Цивилизације које не траже свој (тј. животни) смисао.
Цивилизације спорих мена (уколико их уопште има). Цивилизације уста-

љених („вечних“) организација, нееволутивног „система“ и јасних колективних норми.

(Организације пчела.)

(Отуд стална, чудна, незајажљива радозналост за устројства тзв. „примитивних“ друштава у којима је и рад нешто друго но што је то рад у цивилизацијама задовољстава.)

(Отуд и радозналост на животним — телесним — духовним — устројством неплодних первертираних лучевина цивилизација **нужности** — плодова **деструкције свести**. Реч је о функционисању самостана и манастира. Нарочито **женских**.)

*

ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ ЗАДОВОЉСТВА = МУШКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ, тј. цивилизације ОРГАЗМА (тј. УМЕТНОСТИ; тј. СМРТИ).

Зато бурне.

Зато високо креативне.

Зато кратковеке.

И трагичне.

ТРАГЕДИЈА = МУШКО ПОИМАЊЕ ЖИВОТА (као бесмисла).

СХВАТИМО ЛИ МАНАСТИР као изопачени плод цивилизације **нужности** (изопачење животне плодности, значи „женства“, у животну **неплодност** — квинтесенца: Христос — жртва без сопственог биолошког плода, онда и мушку агресивну хорду (пљачка, убиство, отимачина — значи **задовољство!**) треба схватити као изопачени плод „муштва“ исте те цивилизације **нужности**. Не као експлозију здравља (дефиниција која је проистекла из поистовећења физичке снаге са **снагом живљења**), већ као **поремећај равнотеже експлозивних (мушких) и имплозивних (женских) сила, равнотеже на којој почива ЦИВИЛИЗАЦИЈА НУЖНОСТИ**.

*

САМОУБИСТВО = хермафродитски чин. Покушај да се буде „између“ (духа цивилизације **нужности**, тј цивилизације „женства“ и духа цивилизације **задовољства**, тј цивилизације „муштва“).

Последњи степен **изопачења свести**, (или, боље рећи: **индивидуалног духа**).

*

Привидну недокучивост полазишта антијеврејства можда бисмо могли докучити тврђом да су Јевреји квинтесенца полис-цивилизације. Цареви Ума, творци духа Града.

Фасцинирани сатанским магнетизмом цивилизације **задовољства**, антисемити се злочином над њеним краљевима бране од могућности ишчезнућа сопственог идентитета, једино постојаних сред њива тромих, тешко променљивих, древних цивилизација **нужности**.

На крају крајева, ваљало би открити бит значења библијске фразе:

„Јуда је издао Бога.“

Идеализам или бунцање.

Нит у кола, нит у саонице.
(Српска народна)

Индивидуализам = аристократизам

Народ. Шта је то „народ“? То је свет препуштен више нужности но задовољству.

(Људи из града ни за ког, па ни сами себи — нису „народ“.)

Еротизам се много мање тиче нагона; много више маште.

О ДВЕ СТАРИЦЕ

Живот у прљавштини и распадању.

Инерција.

Нова година на телевизији.

Туга на вест о смрти великана.

И даље — инерција.

ИНТЕЛЕКТУАЛАЦ

Долазак у село и обилазак рођака.

Присећање на детињство.

Цепање дрва у дворишту. Зној. Бубњање крви. Вртоглавица.

Страх од смрти.

Надвладава га радом; постиже склад с природом која га окружује.

Село напушта препорођен. Враћајући се аутомобилом у Београд, не може да се отргне од блаженства, које га — обасјаног златним зрацима јесењег сунца и успутним пасторалним призорима с поља кроз која вијуга пут — оплиће као племенита љуска свилену бубу, и он заборавља на смрт.

Ипак, иза једне окуке заклоњене оштром стрмени, налаће на два камиона који, претичући се, возе упоредо. Кочење и неуспели маневар баца га у амбис, његов аутомобил удара у стеновито дно провалије и он гине, бензин се пролива и пали, његово тело бива угљенисано.

(Ко је он? Чувени еколог с непризнатом револуционарном теоријом о катастрофи људског рода због примене вештачког ђубрива уместо стајског.)

*

Еротски тренутак не наступа са спојем сексуалних партнера, већ с узбуђењем које у једном партнеру изазива чињеница да му је други партнер узбуђен чињеницом да је у сексуалном споју — не самим спојем.

За настанак еротског тренутка биологија је само предуслов. Његову реалност не сачињава ни рад жлезда, ни трење покожице, ни трепер живаца; већ — машта. Да није тако, мушкарцу би за досезање врхунског узбуђења било довољно само трење споловила, а жена никад не би доживљавала оргазам. Зато еротизам од кад је света и века отвара питања: како је могуће да је тај и тај постао нечији љубавник (односно — љубавница)? Па, могуће је. Уме. Способан је. Или је предодређен да у партнеру (партнерки) распаљује машту! Залуд лепота, залуд издржљивост и техника ако све то у партнеру не усковитла фантазију, а фантазија узбуђење које ће се попут бумеранга враћати проузроковачу — узбуђујући га чињеницом да је узбудио.

*

„Преживели“ (једући месо изгинулих другова и пријатеља после чувене авионске несреће у Андима) и проток метаживота: разлог што су очеви и мајке поједених долазили да чују и виде преживеле.

*

Морал — то је узајамно поштовање.